

„Tudomány – közérthetően”

RICHARD LEAKEY:

Az emberiség eredete

Bp., 1995, Kulturtrade Kiadó.

* * *

A könyv szerzőjét joggal nevezhetjük a világ legismertebb, s az egyik – a szakma által is – legelismertebb embertankutatójának. Szenzációs afrikai feltárásaival – híres ásatása, az 1972-ben a kenyai Rudolf-tónál végzett kutatásainak eredményeképpen olyan leletek kerültek napvilágra, melyek alapjaiban változtatták meg az ember evolúciójának hagyományos elméletét – döntő irányt jelölt ki az emberré válás kutatásában.

Minden bizonnyal szüleitől örökölte a legendás „Leakey-szerencsét”, mivel ő talált rá 1984-ben a Turkana-tó partján a *Homo erectus* több mint másfél millió éves csontdarabjaira.

Bizonyította azt az elméletet, mely megdöntötte az egyágú folyamatos fejlődés teóriáját, s a tevékenysége által előkerült különféle emberősök némelyikét az evolúció kihalásra ítélt mellékágának tekintti, azt tartva, hogy az eltérő típusok akár egymás mellett is élhettek hajdanán, míg a fejlettebb forma uralkodóvá nem vált.

A világhírű antropológus 1995-ben a VILÁG – EGYETEM sorozat számára írt könyvben foglalta össze a legújabb kutatási eredményeket, amelyek hozzásegítik az olvasót ahhoz, hogy mind pontosabb válaszként fogalmazódjon meg számára a válasz a kérdésre: Mi tette emberré az embert?

S hogy miért érdekes e kérdésre megtalálni a választ? Leakey könyvében megadja a választ. Azért, mert olyan faj vagyunk, mely kíváncsi a természetre, mely körülveszi, s arra a helyre, melyet benne elfoglal. Tudni akarjuk, tudnunk kell, hogy honnan jöttünk és hogy hová tartunk. A fosszilis leletek

összekötő kapcsot jelentenek saját múltunkkal. Ezek feltárásával, a Leakey-éhez hasonló interpretálásával, s az általuk nyújtott támpontok értelmezésével mélyebben bepilanthatunk a természet munkájába s az ember fejlődéstörténetébe.

Ami rendkívül szimpatikus a könyvben az az, hogy az író Leakey szándékosan mellőzi a terminus technikusok indokolatlan mennyiségű használatát, s ezáltal könnyen olvashatóvá és könnyen megérthetővé válik a mű, segítve minket a lényeg megértésében. Külön hab a tortán, hogy a világhírű antropológus rendkívül jó tollforogónak is bizonyult, így méltán nevezhetjük – s nem lekicsinylésképpen – ezt a könyvet ismeretterjesztő és népszerűsítő munkának is, tudományosságán túl, természetesen.

Imponáló továbbá Leakey szerénysége és őszintesége is, mely végigvonul a munkán. Őszinte azért mert bevallja, hogy az utóbbi három évtizedben hatalmas fejlődésen átment tudományágban sokszor parázs viták támadnak a szakemberek között, s nagyon sok kérdés még nyitott, vagy nem biztos rá a válasz, s szerény azért, mert e vitás kérdéseknél, nem bizonyított nézetkülönbségeknél minden lehetséges választ megad, s csak ezután jelzi, melyik az, amely a legközelebb áll hozzá.

A könnyebb megértést segíti a magas színvonalú illusztrációs anyag, amely éppen annyi, amennyinek lennie kell. Se nem sok, se nem kevés. A térképvázlatok és egyéb ábrák jól megszerkesztettek, átláthatóak, informatívak, a koponyacsontokat ábrázoló grafikák aprólékosan kidolgozottak, szépen megrajzoltak.

A könyv, mint a fent említett sorozat valamennyi kötete, a világ huszonhat

országában egyidejűleg jelent meg, mindehől rendkívüli sikert aratva.

Bátran elmondhatjuk, hogy *Az emberiség eredete* mind tartalmát, mind külalakját tekintve tudományos-ismeretterjesztési cse-

megének számít, hiszen az emberi faj származásáról vallott legújabb nézeteket adja át olvasójának – közérthetően.

DÖBÖR ANDRÁS

Házunk tája

1. Ősi igazság, hogy az a legkevésbé feltűnő, ami leginkább szem előtt van. Gyakran a fák takarják az erdőt. Így voltunk ezzel a *Szegedi Középkorász Műhely* esetében is. Léte, megalakulása óta (1992) evidens volt számunkra, s kötetenként kézbe véve a természet nem is vettük észre, hogy közben meghatározó kutató bázisává vált a magyar középkortörténetnek.

Hosszú vajúdás, közel két évtizedes kemény, következetes munka, s nem kevés harc árán sikerült egy maroknyi, Kristó Gyula köré szerveződő csoportnak elérnie, hogy jegyezzék a szegedi középkorkutatást. Nem szólva most a számos vagy inkább számtalan cikkről, tanulmányról népszerűsítő munkáról, jegyzetről és tankönyvről, amely a műhely tagjainak tollából került ki, még csak az olyan grandiózus vállalkozásokról sem szólva, mint a *Korai magyar történeti lexikon* (főszerk.: Kristó Gyula, szerk.: Makk Ferenc és Engel Pál; Bp., 1994, Akadémiai Kiadó), itt csupán két könyvsorozatáról teszünk említést.

Az alakulás évében jelent meg a Szegedi Középkortörténeti Könyvtár sorozatának első kötete Kristó Gyula sorozatszerkesztői vállalásával, s jelenleg – bő öt esztendő alatt – immár a 15. kötet várja megjelenését. A *Középkori históriák oklevelekben (1002–1410)* a magyar oklevelezés gyakorlatában jelentkező bőbeszédű narrációkat szedte csokorba, hogy kiegészítést nyújtson az elbeszélő forrásokhoz (1992), a *Magyar külpolitika (896–1196)*, Makk Ferenc munkája három-

száz év történetét mutatja be, s különösen jól sikerültek a 12. századi – melynek a szerző valódi specialistája – fejezetek (1993). Harmadik kötetként Kristó Gyula *A Kárpát-medence és a magyarság régmúltja (1301-ig)* című műve látott napvilágot. A tömör előadású munkáról hallgatónk tüstént felfedezték, hogy tankönyv-helyettesítő összefoglalás, amely kiválóan segíti a felkészülést (1993). Újabb forráskiadás volt Lodovicus Tubero *Kortörténeti feljegyzések (Magyarország)*, azaz a szerző *Commentarii de rebus suo tempore gestis* című művének Blazovich László és Sz. Galántai Erzsébet tolmácsolásában bemutatott, hazánkra vonatkozó fejezetései (1994). Követte ezt egy második, *Kun László emlékezete* (1994), és egy harmadik, *Szent Istvántól Mohácsig (Források a középkori Magyarországról)* (1994). A honfoglalás millicentenáriuma tiszteletére jelent meg az impozáns terjedelmű, apró részletekre is kiterjedő magyarázatokkal ellátott forrásgyűjtemény, *A honfoglalás korának írott forrásai* (1995), amelyet egy monografikus igényű feldolgozás követett Kristó Gyula tollából *A magyar állam megszületése* címmel (1995). Az újszerű megközelítésnek akár kiegészítő kötete is lehetne az alkotó éveit teljében hirtelen elhalálozott kiváló szerző, Jánosi Monika *Törvényalkotás a korai Árpád-korban* című torzóban maradvány nagyszerű dolgozata (1996). Évszázados és máig befejezetlen tudományos viták involválták Kristó Gyula témáját *A székelyek eredetéről* (1996), bilinguis kiadásban látott napvilágot Font